

Миргородська Ю. О., Коваленко В. В.
julya.mirgorodskaya@yandex.ru, vita_kovalenko@i.ua

ХАРАКТЕР ЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ТИПІВ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Успішність особистості, безсумнівно, пов'язана зі знаннями, вміннями і навичками, ерудицією, здатністю до мислення в цілому, тобто з рівнем загального інтелекту. Однак, у більшості випадків успішної взаємодії з іншими людьми, формування широкого кола соціальних зв'язків, високого рівня загального інтелекту виявляється недостатньо. В даний час визнається, що емоція, як особливий тип знання, може дати людині можливість успішно адаптуватися до умов навколишнього середовища і співвідноситься з категорією «інтелект». Проблема розвитку емоційного інтелекту наразі є не повністю вивченою. Але феномен емоційного інтелекту все більше привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, серед яких Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулдман, Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей, Е. Л. Носенко.

Емоційний інтелект в самому широкому розумінні об'єднує в собі здібності особистості до ефективного спілкування за рахунок розуміння емоцій оточуючих та вміння емпатувати.

Актуальність теми полягає у тому, що підлітковий вік є особливим періодом, коли вплив емоцій на духовне життя і життя в цілому стає найбільш очевидним. Підліток здатний сприймати все у цьому світі через переживання своїх власних емоцій. Так як переживання кризи підліткового віку часто є переломним періодом в житті людини, під час якого у підлітка формуються способи поведінки, які дозволяють йому і надалі справлятися з життєвими труднощами і труднощами у спілкуванні і взаємодії з оточуючими, – вивчення ролі емоцій і розвитку емоційного інтелекту підлітка заслуговує особливої уваги.

Відомо, що провідною діяльністю підліткового віку є інтимне спілкування з однолітками [4, с.124], а формування тісних міжособистісних взаємин неможливе без емоційного компонента. Не менш важливим є той факт, що емоційний інтелект можна розвивати у ході життєдіяльності. Це є необхідною передумовою гармонійної взаємодії людини із навколишнім світом [3, с.29]. На жаль, у сучасних шкільних закладах більший акцент робиться на академічних знаннях і недостатньо уваги приділяється розвитку особистісних якостей, емоційної обізнаності, комунікативної та соціальної компетентності дітей.

Отже, нами було сформульовано гіпотезу про те, що рівень розвитку емоційного інтелекту підлітка пов'язаний із типом міжособистісних стосунків.

Для підтвердження гіпотези нами було проведено дослідження на виборці, яка складала 30 учнів 8-10 класів віком від 12 до 16 років. Для проведення емпіричного дослідження та виявлення зв'язку емоційного інтелекту та типів міжособистісних стосунків, нами були застосовані наступні психодіагностичні засоби: опитувальник емоційного інтелекту («ЕмІн») Д. В. Люсіна; визначення рівня емоційного інтелекту (тест EI) Н. Холла, методика діагностики міжособистісних стосунків (ДМС) в адаптації Л. Собчик.

Отримані емпіричні дані були оброблені за допомогою коефіцієнта кореляції r – Пірсона, результати чого, викладені наочно в таблиці.

Таблиця

Результати емпіричного дослідження характеру зв'язку емоційного інтелекту та типів міжособистісних стосунків у підлітковому віці

Шкали емоційного інтелекту	Типи міжособистісних стосунків за методикою ДМС в адаптації Л. Собчик			
	Недовірливо-скептичний	Покірливо-сором'язливий	Владно-лідуючий	Прямолінійно-агресивний
Управління емоціями (тест EQ Холла)	-0,366*			
Розпізнавання емоцій (тест EQ Холла)		-0,458*		
Розуміння емоцій інших («ЕмІн» Люсіна)		-0,462*		
Розуміння своїх емоцій («ЕмІн» Люсіна)			0,370*	
Контроль експресії («ЕмІн» Люсіна)	-0,487**			-0,380*
Розуміння своїх і чужих емоцій. («ЕмІн» Люсіна)		-0,492**	0,368*	
Міжособистісний інтелект («ЕмІн» Люсіна)		-0,373*	0,385*	
Внутрішньоособистісний інтелект («ЕмІн» Люсіна)	-0,434*	-0,423*		

Примітка: ** - кореляція значима на 0,01 рівні.

* - кореляція значима на 0,05 рівні.

Отже, управління емоціями, контроль експресії від'ємно корелюють з показниками недовірливо-скептичного типу, що може говорити про те, що вміння опанувати себе та управляти власними переживаннями створюють основу для формування довірливих стосунків у підлітковому віці. І навпаки, чим вищі показники недовірливо-скептичного типу міжособистісних стосунків у підлітків, тим нижчі показники здатності до емоційної відхідливості, здатності регулювати вплив емоцій (що веде за

собою низький рівень контролю експресії та низьку емоційну гнучкість). Водночас це підтверджується наявністю обернено-пропорційного зв'язку між показниками внутрішньоособистісного інтелекту та недовірливо-скептичного типу стосунків ($r=-0,434^*$).

В свою чергу емоційна обізнаність підлітка дає можливість йому формувати партнерські, рівноправні та більш відкриті стосунки, про що свідчать показники від'ємної кореляції між шкалами розпізнавання емоцій, розуміння емоцій інших, розуміння своїх і чужих емоцій та покірливо-сором'язливим типом стосунків. Як правило сором'язливі діти часто знаходяться під впливом близького оточення, діти бояться бути в центрі уваги, намагаються не демонструвати свою точку зору, покірливо слідувати за лідером, схильні брати на себе чужі обов'язки. При високих балах покірливо-сором'язливого типу міжособистісних стосунків характерна повна покірність, підвищене почуття провини, самоприниження. Сором'язливість перешкоджає самопізнанню та саморозкриттю підлітка.

Але при цьому, чим вище показники розуміння своїх емоцій та розуміння своїх і чужих емоцій, тим вище показники владно-лідуючого типу ($r=0,370^*$ та $r=0,368^*$ відповідно).

Також був виявлений від'ємний значимий зв'язок між прямолінійно-агресивним типом міжособистісних стосунків та шкалою контролю експресії, що говорить про більшу адаптивність та емоційну гнучкість в стосунках підлітка, який вміє контролювати прояви свого емоційного переживання.

Висновок. Так, було визначено на конкретній підлітковій вибірці, що емоційний інтелект пов'язаний з типом міжособистісних стосунків та при його високих показниках може створювати основу для успішних гармонійних стосунків підлітків. І відповідно результати дослідження можуть бути корисні у практиці шкільного психолога.

Література:

1. Гоулдман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулдман. - М.: Аст Москва, 2009. - 478с.
2. Люсин Д. В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн. Психологическая диагностика / Д.В. Люсин. – М.: Институт психологии РАН, 2006. – 22 с.
3. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига. – К.: Вища школа, 2003. – 126с.
4. Самошкіна Л. М. Вікова психологія / Л. М. Самошкіна. - Д.: Вид-во ДНУ, 2006. - 248 с.
5. Собчик Л. Н. Методы психологической диагностики. Диагностика межличностных отношений / Л.Н. Собчик. – М.: 1990. – 257 с.